

Elise Naumann
elisena@gmail.com

Vår ref.: 2013/200 Dato: 13.01.2014

Om ”Dalemfunnet”

Henvendelsen

Prosjektet er en del av et større prosjekt om Dalemfunnet fra Dalem-gårdene i Sparbu, Steinkjer kommune, Nord-Trøndelag. Henvender er Elise Naumann. Prosjektet startet allerede i 2011, og i 2012 ble det holdt et seminar om funnet. Dette skal følges opp med en publikasjon om funnet, som ellers er svært dårlig publisert. Prosjektet er et samarbeid mellom Nord-Trøndelag fylkeskommune og Stiklestad nasjonale kultursenter ved Egge museum. Selve funnet på Dalem nedre er spesielt fordi graven blant annet inneholder en av de største relieffspennene vi kjenner til fra folkevandringstiden, 3 gullbrakteater og rester etter våpen med mer. I tillegg er det funnet noe humant materiale som man ønsker å undersøke. I sin helhet skal dette funnet publiseres på norsk i en publikumsvennlig versjon, samt en vitenskapelig publikasjon på engelsk. Det arkeologiske materialet er i dag oppbevart ved Kulturhistorisk museum i Oslo, mens det humane materialet oppbevares ved NTNU Vitenskapsmuseet.

I denne konkrete henvendelsen ønsker man å gjennomføre osteologiske, isotop- og DNA-analyser av utvalgte deler av de menneskelige levningene for å kunne gi et mer helhetlig bilde og kontekstualisere funnet bedre enn det som er gjort i dag. Blant annet ønsker man å finne ut om det er ett eller to individer, alder, kjønn, helse, kosthold, geografisk opphavssted og eventuelt forflytning. Henvender ønsker derfor å foreta undersøkelser av 2 tenner (hhv. 2. og 3. molar), en prøve fra kjeve og en fra en rørknokkel. Dette omfatter til sammen 15-25 mg tannemalje, 200-300 mg tanndentin fra 2. og 3. molar, 100 mg fra kjevebein og 200-300 mg fra rørknokkel. Dette vil være tilstrekkelig for å utføre både isotop- og DNA-analyser. Man ønsker å se på isotopsammensetninger av $^{87}\text{Sr}/^{86}\text{Sr}$ og ^{18}O , som vil kunne si noe om mulig geografisk forflytning og ikke-lokalt opphav. Det vil også foretas analyser for ^{13}C og ^{15}N , som vil kunne si noe om proteininntak og forholdet mellom terrestrisk og marin føde, og forholdet mellom plante- og animalsk føde. Analysene av tenner og bein vil

kunne gi et biografisk bilde av individets diett. I denne sammenheng er det også ønske om å gjennomføre DNA-analyser av knokler for å kunne bestemme om levningene stammer fra ett eller to individer, kjønn, evt. slektskap på morssiden og genetiske markører som kan knyttes til ulike geografiske regioner. Her vil det benyttes statistiske metoder for å skille autentisk DNA fra eventuelle kontaminanter.

Prøvene vil ifølge henvendelsen bli tatt i lokaler med tilknytning til magasinet der materialet oppbevares, og materialet vil bli returnert til samlingen umiddelbart etter prøvetaking. Universitetet i Oslo vil være ansvarlig for den delen av prosjektet som omfatter skjelettanalysene. Isotopanalysene vil bli utført av Elise Naumann, Universitetet i Oslo, i samarbeid med Paul Fullagar, University of North Carolina. DNA-analysene vil bli utført av Maja Krzewinska i samarbeid med Gro Bjørnstad.

I den etiske vurderingen av prosjektet som utgjør del av henvendelsen, pekes det på at isotop- og DNA-analyser er destruktive, og det meddeles at implikasjonene av dette er grundig overveid i forbindelse med prosjektet. Det etterlates tilstrekkelig av både tannmateriale og knokkelmateriale til analyser for kommende generasjoner. Videre vil selve prøvene utgjøre en svært liten del av det totale materiale som foreligger. Per i dag er materialet godt nok bevart til at man kan forvente resultater av analysene og med dette ny og verdifull kunnskap. Henvender har også tidligere erfaring fra tilsvarende analyser på humant materiale fra Norge.

Utvalgets vurdering

Prosjektet er godt fundert metodisk og analytisk, og vil inngå i en større sammenheng der formålet er å forstå folkevandringstiden i et bredere perspektiv. Slike rammer er betryggende og betydningsfulle for et prosjekt som inkluderer destruktiv prøvetaking og analyse av et så sjeldent materiale.

Utvalget er også informert av samlingsansvarlig om at materialet nå er i mer kritisk forfatning enn tidligere antatt, og at det derfor trolig er å anse som en hastesak å gjennomføre forskning på materialet før det brytes ytterligere ned.

Som samlet vurdering finner utvalget derfor at selv om materialet er sjeldent og analysene destruktive, tilsier prosjektets betryggende rammer og materialets prekære tilstand i dette tilfellet at prosjektet kan anbefales, selvsagt under forutsetning av at alle forhåndsregler treffes for å maksimere sannsynligheten for at analysene skal gi uttelling uten unngåelig skade.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at utvalgsmedlem Birgitte Skar erklærte seg inhabil i denne saken grunnet sin posisjon som samlingsansvarlig ved NTNU Vitenskapsmuseet, og derfor ikke har bidratt i utvalgets diskusjon eller utarbeidelsen

av de anbefalingene utvalget her kommer med. Etter en kortfattet faktaorientering fra hennes side forlot Skar møterommet før diskusjonen startet.

På vegne av Nasjonalt utvalg for vurdering av forskning på menneskelige levninger,

for

Anne Karin Hufthammer
Utvalgsleder, Nasjonalt utvalg for vurdering av
forskning på menneskelige levninger

Hallvard J. Fossheim
Sekretariatsleder, NESH/Nasjonalt utvalg for
vurdering av forskning på menneskelige levninger

Kopi: NTNU Vitenskapsmuseet v/samlingsansvarlig Birgitte Skar (birgitte.skar@ntnu.no)